

СУДОУСТРІЙ, ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

УДК 347.963

Драган О. В.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права та кримінології
Університету державної фіiscalної служби України,
заступник начальника

Департаменту підтримання державного обвинувачення та представництва інтересів громадянина
або держави в судах Генеральної прокуратури України,
старший радник юстиції

СПЛАТА СУДОВОГО ЗБОРУ ПРИ ОСКАРЖЕННІ ПРОКУРОРАМИ ДО СУДУ ДІЙ ДЕРЖАВНИХ ВИКОНАВЦІВ

PAYMENT OF COURT FEES BY THE PROSECUTION FOR APPEALING THE ACTIONS OF STATE ENFORCEMENT OFFICERS

Стаття присвячена питанням сплати органами прокуратури судового збору при оскарженні до суду дій державних виконавців. Автором розглядаються проблемні питання, які виникають на практиці, чинне законодавство та судова практика.

Ключові слова: органи прокуратури, представництво, дії державних виконавців, оскарження до суду, судовий збір.

Статья посвящена вопросам уплаты органами прокуратуры судебного сбора при обжаловании действий государственных исполнителей. Автором рассматриваются проблемные вопросы, которые возникают в практике, действующее законодательство и судебная практика.

Ключевые слова: органы прокуратуры, представительство, действия государственных исполнителей, обжалование в суд, судебный сбор.

The article is devoted to the matter of payment of court fee by prosecutors whilst appealing the actions of state enforcement officers. Problematic practical cases, legislation in place as well as actual court proceedings are considered by the author.

Key words: prosecution, representation in court, actions of state enforcement officers, appeal to the court, court fee.

Постановка проблеми. Право на звернення до суду за захистом порушених прав визначено у ст. 55 Конституції України, відповідно до якої кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб[1].

Згідно із ст. 131-1 Конституції України в Україні діє прокуратура, яка здійснює зокрема представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом.

Із прийняттям 22.05.2015 рок Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сплати судового збору» [2] органи прокуратури України з 01.09.2015 позбавлені пільга на оплату судового збору. І при зверненні до суду з позовними заявами, апеляційними та касаційними скаргами, заявами про перегляд судових рішень органами прокуратури сплачується судовий збір відповідно до встановлених ст. 4 цього Закону ставок.

Таким чином виконання органами прокуратури конституційної функції залежить від розміру бюджетного фінансування на відповідний рік. У зв'язку з цим на практиці виникає чимало проблем, які потребують наукового переосмислення.

Метою статті є дослідження питання доцільності сплати органами прокуратури України судо-

вого збору при оскарженні до суду рішень, дій чи бездіяльності державних виконавців, виокремлення проблем, які виникають у практичній діяльності, а також формулювання окремих пропозицій щодо удосконалення правового регулювання у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ураховуючи, що питання щодо сплати органами прокуратури судового збору виникло лише у вересні 2015 року наукових досліджень не було. Разом з тим у своїх публікаціях його висвітлювали такі вчені як М. Руденко, Г.Рибалко, М.Стефанчук. Проте необхідно зауважити, що публікації з приводу сплати судового збору органами прокуратури саме за скарги на рішення, дій чи бездіяльності державних виконавців до суду відсутні.

Виклад основного матеріалу. 30 вересня 2016 року набрали чинності зміни до Конституції України. Основний Закон доповнено статтею 131-1, відповідно до якої органи прокуратури здійснюють представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом.

Статтею 23 Закону України «Про прокуратуру» (п. 6 ч. 1 ст. 23), норми якої в частині захисту інтересів громадян до цього часу не приведено у відповідність до вказаної статті Конституції України, передбачено, що органи прокуратури беруть участь у виконавчому провадженні при виконанні рішень у

справі, в якій прокурором здійснювалось представництво в суді [3].

Прокурор, як учасник виконавчого провадження, користується правами, визначеними у ст. 19 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016, у тому числі на оскарження рішень, дій чи бездіяльності державного виконавця [4].

Згідно із ч. 1 ст. 74 Закону України «Про виконавче провадження» рішення, дій чи бездіяльність виконавця та посадових осіб органів державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами, іншими учасниками та особами до суду, який видав виконавчий документ, у порядку, передбаченому законом.

Отже, прокурор може оскаржити прийняті державним виконавцем процесуальні рішення, зокрема постанови про відкриття виконавчого провадження, закінчення виконавчого провадження, повернення виконавчого документа стягувачу та інші. Крім того, може бути оскаржено бездіяльність державного виконавця щодо не звернення стягнення на майно боржника, не вчинення певної виконавчої дії тощо. Право на оскарження у прокурора виникає з моменту, коли йому стало відомо про порушення закону у тому числі й у зв'язку з отриманням відповідного процесуального документу [5].

При цьому, Законом України «Про судовий збір» не передбачено сплати судового збору за подання прокурором скарги на дії державних виконавців у порядку цивільного чи господарського судочинства, що підтверджується відповідними положеннями, викладеними у постановах Пленумів вищих спеціалізованих судів України.

Зокрема, у п. 14 Постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивіль-

них і кримінальних справ від 07.02.2014 № 6 «Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судових рішень у цивільних справах» зазначається, що провадження з виконання судових рішень є завершальною і невід'ємною частиною (стадією) судового провадження по конкретній справі, в якій провадження за скаргою не відкривається, а за подання позовної заяви сплачено відповідний судовий збір, ні розділом VII ЦПК, ні Законом України «Про судовий збір» не передбачено необхідність сплати судового збору за подання скарги на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби, то за подання скарги судовий збір не сплачується [6]. Тобто в порядку цивільного судочинства по першій інстанції судовий збір прокурорами не сплачується.

Натомість згідно з вимогами ч. 2 ст. 4 Закону України «Про судовий збір» [7] органам прокуратури у разі ухвалення судом першої інстанції у таких справах негативних рішень і, як наслідок, ініціювання перегляду цих рішень судами апеляційної чи касаційної інстанції необхідно сплачувати судовий збір. Аналіз норм чинного законодавства щодо сплати прокурором судового збору при оскарженні рішень, дій чи бездіяльності державних виконавців викладено у таблиці № 1.

Зазначені норми щодо сплати органами прокуратури судового збору перешкоджають при здійсненні прокурором своїх повноважень

На відміну від інших державних органів, представництво державних інтересів, що передбачає обов'язкове звернення до суду, є конституційною

Таблиця № 1

Щодо сплати судового збору у справах про оскарження рішень, дій чи бездіяльності державних виконавців

	у цивільному судочинстві	у господарському судочинстві	в адміністративному судочинстві
Перша інстанція	Скарга на дії державного виконавця Законом України «Про судовий збір» сплата судового збору не передбачена	Скарга на дії державного виконавця Законом України «Про судовий збір» сплата судового збору не передбачена	Адміністративний позов відповідно до ст. 4 Закону України «Про судовий збір» сплачується судовий збір у розмірі прожиткового мінімуму для працездатних осіб
Апеляційна інстанція	Апеляційна скарга відповідно до ст. 4 Закону України «Про судовий збір» сплачується судовий збір у розмірі прожиткового мінімуму для працездатних осіб	Апеляційна скарга відповідно до ст. 4 Закону України «Про судовий збір» сплачується судовий збір у розмірі прожиткового мінімуму для працездатних осіб	Апеляційна скарга відповідно до ст. 4 Закону України «Про судовий збір» сплачується судовий збір у розмірі 110 відсотків ставки, що підлягало сплаті при поданні позовної заяви
Касаційна інстанція	Касаційна скарга відповідно до ст. 4 Закону України «Про судовий збір» сплачується судовий збір у розмірі прожиткового мінімуму для працездатних осіб	Касаційна скарга відповідно до ст. 4 Закону України «Про судовий збір» сплачується судовий збір у розмірі прожиткового мінімуму для працездатних осіб	Касаційна скарга відповідно до ст. 4 Закону України «Про судовий збір» сплачується судовий збір у розмірі 120 відсотків ставки, що підлягало сплаті при поданні позовної заяви

функцією органів прокуратури. Тому вважаю, що процесуальні повноваження прокурорів на звернення до суду не повинні бути обмежені необхідністю сплати судового збору та наявністю для цього коштів.

Крім того, відповідно до чинного процесуального законодавства та Закону України «Про прокуратуру» органи прокуратури здійснюють представництво в суді інтересів держави лише у випадках, коли органи державної влади, органи місцевого самоврядування чи інші суб'єкти владних повноважень не здійснюють або неналежним чином здійснюють їх захист або такі органи відсутні. Тому звернення прокурора до суду іноді є останньою можливістю забезпечити захист інтересів держави в судовому порядку.

Однією з основних засад судочинства, визначених п. 8 ч. 3 ст. 129 Конституції України, є забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначеніх законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення.

У постанові пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17.10.2014 № 10

«Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах» (далі – Постанова) зазначається, що судові витрати – передбачені законом витрати (грошові кошти) сторін, інших осіб, які беруть участь у справі, понесені ними у зв’язку з її розглядом та вирішенням, а у випадках їх звільнення від сплати – це витрати держави, які вона несе у зв’язку з вирішенням конкретної справи [8].

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (РИМ, 4.XI.1950) [9], Рекомендація щодо заходів, які полегшують доступ до правосуддя № R (81)7, прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 14.05.1981 [10], та практика Європейського суду з прав людини під час застосування цієї Конвенції не визнають необхідністю сплати судових витрат обмеженням права доступу до суду. Разом із тим, ураховуючи положення п. 1 ст. 6 Конвенції та прецедентну практику Європейського суду з прав людини (зокрема, рішення від 19.06.2001 у справі «Креуз проти Польщі» (Kreuz v. Poland)) [11], сплата судових витрат не повинна перешкоджати доступу до суду, ускладнювати цей доступ таким чином і такою мірою, щоб завдати шкоди самій суті цього права, та має переслідувати законну мету.

У зв’язку із цим при здійсненні правосуддя у цивільних справах суди повинні вирішувати питання, пов’язані з судовими витратами (зокрема, щодо відсточення та розстрочення судових витрат, зменшення їх розміру або звільнення від їх сплати), у чіткій відповідності до вимог ЦПК України,

Закону України «Про судовий збір», а також інших нормативно-правових актів України, забезпечуючи при цьому належний баланс між інтересами держави у стягненні судового збору за розгляд справ, з одного боку, та інтересами позивача

(заявника) щодо можливості звернення до суду, з другого боку.

Судові процедури повинні бути справедливими, тому особа безпідставно не може бути позбавлена права на апеляційне оскарження рішення суду, оскільки це буде порушенням права, передбаченого ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, на справедливий суд.

Така позиція підтверджена Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ в ухвалі від 25.11.2015 у справі № 6-23356ск15 за скаргою фізичної особи на дії державного виконавця відділу примусового виконання рішень управління Державної виконавчої служби Головного управління юстиції у Дніпропетровській області за касаційною скаргою на ухвалу апеляційного суду Дніпропетровської області від 22.06.2015 [12].

Ураховуючи вказані норми чинного законодавства, при підготовці апеляційних скарг на судові рішення вказаної категорії прокурори орієнтували суди на відсутність правових підстав щодо сплати судового збору за подання скарг на незаконні рішення судів перших інстанцій у справах про оскарження у судовому порядку дій державних виконавців.

Так, прокуратурою Черкаської області без сплати судового збору подано апеляційну скаргу на ухвалу Соснівського районного суду м. Черкаси від 14.01.2016, якою частково задоволено вимоги прокурора м. Черкаси про зобов’язання державного виконавця Соснівського ВДВС Черкаського міського управління юстиції усунути порушення ст. 11 Закону України «Про виконавче провадження» шляхом відкриття виконавчого провадження та зобов’язано виконавця вирішити питання про відкриття такого провадження.

У подальшому ухвалою апеляційного суду Черкаської області від 29.01.2016 апеляційну скаргу прокуратури області залишено без руху у зв’язку із несплатою судового збору. Прокурором до апеляційного суду скеровано обґрунтоване клопотання про відкриття апеляційного провадження без сплати судового збору. Судом апеляційної інстанції 11.02.2016 відкрито провадження та 25.02.2016 незаконне рішення суду першої інстанції скасовано (справа № 712/13616/15-ц) [13]. Як наслідок, послідовній позиції органів прокуратури, як учасника виконавчого провадження попереджено безпідставне використання бюджетних коштів на суму 1 378 грн. Водночас такі факти є поодинокими.

Висновок. Проаналізувавши чинне законодавство та судову практику, вважаю, що вирішенням цієї проблеми може бути внесення змін до Закону України «Про судовий збір», якими передбачити, що судовий збір не сплачується за внесення апеляційної чи касаційної скарги на судові рішення (ухвали) у цивільних та господарських справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності посадових осіб державної виконавчої служби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року (з наступними змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст.141.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сплати судового збору: Закон України від 22 травня 2016 року №484-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/484-19>.
3. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 2-3. – Ст.12.
4. Про виконавче провадження: Закон України від 2 червня 2016 року №1404-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T161404.html
5. Драган О.В. Оскарження прокурором у судовому порядку рішень, дій або бездіяльності посадових осіб державної виконавчої служби // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – № 1. – ст. 229.
6. Про практику розгляду судами скарг на рішення, дій або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судових рішень у цивільних справах. Вищий спеціалізований суд. Постанова від 07.02.2014 № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0006740-14>.
7. Про судовий збір: Закон України від 08 липня 2011 року № 3674-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>.
8. Про застосування судами законодавства про судові витрати у цивільних справах. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ. Постанова від 17 жовтня 2014 року № 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0010740-14>.
9. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи, Конвенція від 4 листопада 1950 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
10. Рекомендація № R (81)7 щодо заходів, які полегшують доступ до правосуддя, Рада Європи, Комітет Міністрів Ради Європи; Рекомендації, Міжнародний документ від 14.05.1981 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_133.
11. Справа «Креуз проти Польщі» (CASE OF KREUZ v. POLAND) Європейський суд з прав людини, Міжнародні суди; Справа, Рішення від 19.06.2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/980_030.
12. Справа № 6-23356ск15. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ. Ухвала від 25 листопада 2015 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/53950157>.
13. Справа № 712/13616/15-ц. Апеляційний суд Черкаської області. Ухвала від 25 лютого 2016 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/56101942>.